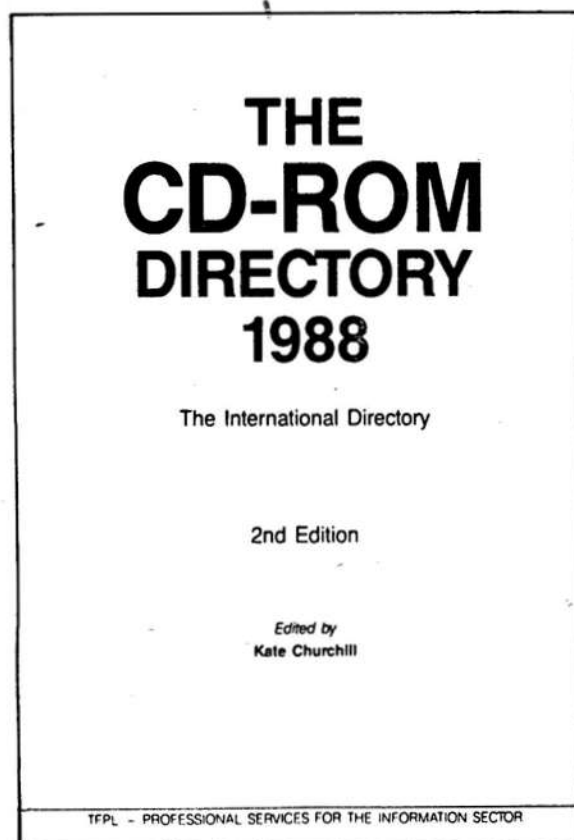

Mindentudó katalógus a CD-ROM-ról

CHURCHILL, K. (ed.): The CD-ROM directory, 1988. The international directory, 2nd. edition, London, TEPL, 1987. 498 p.

A legutóbbi Online Meeting (London, 1987. dec. 8–10. – lásd TMT, 35. köt. 4. sz. 1988. p. 171–173.) talán legnagyobb szenzációja a CD-ROM-ok – az optikai lemezen tárolt adatbázisok – “laboratóriumi” bemutatója volt. Az érdeklődőnek

nem kellett távolról bámulnia a csodát, ha kedve volt, naponta akár tíz állomány használatát is kipróbálhatta.

Mind az optikai lemezekkel foglalkozó előadások nagy száma, mind a bemutató iránti lankadatlan érdeklődés jelezte, hogy az optikai lemezek “frontátörésének” lehetünk tanúi.

A siker titkai

A lemezek sikere nem véletlen. Használatuk olyan egyszerű, hogy az említett bemutató alkalmával a kiállító cégek képviselői azt javasolták, ne kérjük az ő segítségüket a lemezek kipróbálásához. Inkább csak üljünk a lemezolvasóval (optical disk drive) kiegészített személyi számítógépes munkállomások mellé és kövessük a képernyőn megjelenő utasításokat. Aki megérti az angol utasításokat, menüket, annak semmi gondja nem lehet. Így is volt. S amelyik lemez használata nem ilyen egyszerű, az önmagát rekeszti ki a piacról.

A roppant egyszerű kezelésmód csak egy az optikai lemezen tárolt adatbázisok felhasználói előnyei közül. A CD-ROM offline eszköz. Hiszen a tenyérben elférő lemez akár 550 millió karaktert tárolhat, vagyis komolyabb adatbázisok is elférnek egy-egy lemezen! Viszont az egyszer beszerzett lemezt akárhányszor lehet használni, a költségek gyakorlatilag nem változnak. Az offline rendszernél ugyanis nem merülnek fel adatátviteli költségek – mint az online esetében –, s a szolgáltatás igénybevételeért (a “connect time” után) sem kell alkalmanként fizetni. Igaz, a munkaállomás kialakítása költségesebb, mint az online kereséshez (minimálisan) szükségesé, a lemezolvasó egység ára ma még 1000 dollár körül van, de árának csökkenése megállítha-

tatlan. A lemezek beszerzési költsége nagyon változó, az ingyen megszerezhetőől ötjegyű számokkal kifejezhető összegekig terjed.

Az újra nem írható optikai lemezek (pl. a CD-ROM) nagy hátránya, hogy az állomány felfrissítése csak új lemezek kiadásával oldható meg. Ebből adódik, hogy gyorsan változó, illetve naprakész állományok CD-ROM formájában el sem képzelhetők. Gazdasági és tartalmi/felhasználói szempontok alapján kell hát mérlegelni, mit érdemes optikai lemezen forgalmazni, és mit célszerűbb csak online módon hozzáférhetővé tenni.

Az adatbázisok kibocsátóinak körültekintően kell eljárniuk a CD-ROM vagy/és online állomány kérdésének eldöntésénél, de a felhasználónak is alaposan meg kell gondolnia döntését. Hiszen ha egy állományt csak ritkán használ, nem érdemes az (esetleg meglehetősen drága) optikai lemezt megvenni, viszont a gyakran használt állományoknál a CD-ROM-mal járhat jobban.

Most nem célunk az optikai lemezek felhasználói előnyeinek, hátrányainak, jellemzőinek alaposabb boncolgatása. Hiszen akkor végiggondolhatnánk, milyen előnyös, hogy általában minden optikai lemez tárolja a használatához, kereséshez szükséges szoftvert is*, így a lemez betétele után valóban minden mehet magától. Említhetnénk, hogy ezt a szoftvert sokszor szövegszerkesztővel is kibővítik. Így aki akarja, azonnal tovább is szerkesztheti a kikeresett tételeket, megjegyzésekkel láthatja el stb. Már az is nagy segítség, ha színes megjelenítőt használunk: a keresőkérdésben megadott fogalmak a képernyőn kiírt rekordokban eltérő színnel jelennek meg, s azonnal látjuk, hogy egy-egy tétel miért került a találati halmazba.

Az is nyilvánvaló, hogy a CD-ROM és az online szolgáltatás bizonyos esetekben egymás vetélytársai lehetnek, de általánosságban jellemzőbb, ha egymás kiegészítőinek tekintjük őket. Ezt igazolják a nagy online szolgáltató cégek döntései is, hiszen többen közülük mint CD-ROM kiadók is megjelentek. Köztük — az élükön? — DIALOG OnDisc néven a DIALOG is.

Az előrejelzések szerint a CD-ROM-on forgalmazott adatállományok száma 1990-ig elérheti a 10 000-et is. Ma még ez a szám jóval kisebb, azonban folyamatosan nő. Már most is nehéz áttekinteni, mi van a piacon, s gyakran nehéz eldönteni, mit lenne érdemes beszerezni. Ebben segít az 1987. évi Online Meetingre frissen megjelent CD-ROM katalógus.

* Ez a jövőben várhatólag valóban így lesz. Amíg azonban a CD-ROM lemez egyszerű fizikai olvasása nem része a szabványos operációs rendszernek, addig a szoftvert külön hajtékony mágneslemezen kénytelenek mellékelni. — A lekt.

A katalógus

A CD-ROM Directory 1988 katalógus ritka csemege annak, aki az optikai lemezekben tárolt adatbázisok iránt érdeklődik. Hiszen az immár másodszor megjelent kiadvány a szivárvány színeiben tündöklő lemezek legfrissebb kínálatát foglalja össze. 189 állományt mutat be. Ez valójában nem jelent ugyanennyi különböző adatbázist, hiszen egyes állományokat többek is forgalmaznak, igaz, ezek belső szerkezete, kereshetősége eltér egymástól. Ilyen — többek által forgalmazott — állomány például az ERIC (ennek három változatát ismerhetjük meg) vagy a MEDLINE (ötféle változatát találhatjuk meg).

A katalógus 5+1 részre tagolódik. Nemcsak az állományokat mutatja be ugyanis, hanem a forgalmazó cégeket és a CD-ROM-ra vonatkozó szakirodalmi kínálatot is (a könyveket és az időszaki kiadványokat), végül az 5. fejezet a kiállítások és konferenciák ismertetése. A plusz 1 pedig a nagyon gazdag tárgymutató.

Állományok arzenálja

A munka gerincét az adatbázisok katalógusa jelenti. Ez minden állományt azonos szempontok szerint mutat be. Ezek a következők: az állomány neve, szállítója, az információ szolgáltatója, az információ jellege, az állomány tartalmának rövid ismertetése, készütségi foka (még fejlesztés alatt áll-e vagy már kereskedelmi forgalomban is kapható), az első kiadás éve, a felfrissítés gyakorisága, a használathoz szükséges (illetve a kidolgozó által ajánlott) hardverrendszer, az állománykezelő szoftver és az ár.

Úgy gondoljuk, ennyi információ elég annak, aki a feladatait segítő állományok után kutat, de elég a beszerzési folyamat elindításához is.

A világos felépítésű katalógus legtöbb fejezete, köztük ez is könnyen kezelhető, hiszen az állományok — a címük alapján — betűrendben szerepelnek, és mindegyik új oldalon kezdődik.

Árak, cégek és más tények

Az állományok rövid tartalmi leírása megadja az állományon belüli rekordok számát, és közli az esetleges egyéb speciális tudnivalókat is. Az állományok felfrissítésének gyakorisága rendkívül tarka képet mutat, a kéthetéstől az évenként egyszeriig minden előfordul.

Legtöbbször IBM személyi számítógép (XT vagy AT), illetve kompatibilis megfelelői jelentik a szükséges számítástechnikai eszközöket. Az ajánlott CD-ROM-olvasóknál gyakorlatilag csak három típus szerepel, a Philips, a Hitachi és a Sony termékei.

A katalógust alaposabban tanulmányozó megtudhatja, kik fejlesztenek kezelő-kereső szoftvert a CD-ROM állományokhoz. Számuk a felsorolás szerint 24. Alapvetően két csoportba sorolhatók, egyrészt azokra, akik egyben állományok forgalmazói is, másrészt különböző szoftverházakra.

Az árak spektruma a legváltozatosabb. Kivételesen előfordulnak ingyenesen kapható lemezek is (ilyen például a korszerű oktatási rendszerek fejlesztése és bevezetése terén már évtizedek óta élenjáró Minnesota Department of Education által készített Educational Testing Database – igaz, ezt a lemezt is csak a minisztériumhoz tartozó intézmények kaphatják ingyen). A másik végletet az igen drága lemezek jelentik, mint például a potom 65 ezer dollárért beszerezhető Jepperson Charts on CD-ROM, amelyet a LaserTrak forgalmaz. (Az állomány építése és a kezelőszoftver is az ő munkájuk eredménye.) Ennél az árban a teljes hardver is szerepel (ami a LaserTrak FP 100-as hordozható számítógépet, a lemezolvasót és a nyomtatót jelenti). Az összegből a berendezések ára megítélésünk szerint 20 ezer dollárt sem tesz ki, a többi 45 ezer tehát a lemez, illetve tartalmának költsége. A katalógusban találunk szép számmal 20 ezer és 40 ezer dollárba kerülő lemezeket is. Úgy látszik, az információ valóban érték.

Tegyük hozzá, a legtöbb lemez nem kerül többé 1000–5000 dollárnál. Az ár nyilvánvalóan függ a példányszámtól, hiszen a népszerű tartalmú lemezek sokszor már 100–200 dollárért is kaphatók. Ilyen például a többnyelvű Lingvatech műszaki szótár.

A katalógus az árakat a forgalmazók nemzeti valutájában közli, ezért aki az árakat össze akarja hasonlítani, jó, ha a katalógus használatához egy árfolyam táblázattal és zsebszámológéppel felfegyverkezve ül le.

A lemezek felsorolása után előállítóik szerepelnek – szintén betűrendben – a katalógusban. Összesen százötvenöt (ebből majdnem 1 lemez/1 előállító arány jön ki). Valójában nem ez a helyzet, hiszen a kezelőszoftvereket szállító cégeket is felsorolja ez a fejezet. A cégnév, a cím, a tevékenységi terület és a termékek közlése mellett rövid háttérinformációt is kapunk a bemutatott vállalatok, szervezetek tevékenységéről, méretéről, gazdasági helyzetéről.

Harminc folyóirat és időszaki kiadvány jelenik meg az optikai lemezekről – a gyűjtemény szerint. Elképzelhető, hogy e fejezetet a CD-ROM-on is forgalmazott Ulrich's International Periodicals Directory Plus felhasználásával készítették. Mindenesetre utal a CD-ROM és általában az optikai tárolók jelenlegi és perspektívikus szerepére, ha ennyi témaspecifikus kiadvány foglalkozik vele.

Szép számú a CD-ROM-ra vonatkozó szakirodalom, erről tanúskodik, hogy a katalógus 53 könyv bibliográfiai adatait és rövid tartalmi bemutatását közli. Ezek – a téma újdonságából eredően – mind frissnek mondhatók, hiszen megjelenési évüként 1985-nél régebbi dátum nemigen szerepel.

Az is önmagáért beszél, hogy 1988-ban harminc kiállítást és konferenciát szerveznek, amelynek főszereplője az optikai tároló.

Nehéz megítélni, hány termék, kiadvány vagy rendezvény maradt ki a katalógusból, ha egyáltalán valami kimaradt. Amiről a recenzens tudott, az mind meg is található a katalógusban. A jól szerkesztett kiadvány gazdag információforrás, amely nagyon sokat mond el a most kibontakozó "CD-ROM iparágáról". Bátran ajánlhatjuk hát a téma iránt érdeklődőknek.

Brückner Huba
(Computerworld Informatika Kft.)